

Kapadokya yer adının (toponiminin) kökeni ve bu sözcüğün anlamı.

Linguistic (Etymological) origin of the Cappadocia toponym and the meaning of this word.

İçerikle bağlantılı esas soru: Kapadokya yer adının etimolojik kökleri hakkında yazılanlar ne kadar gerçekçi?

The main question related to the content is: How realistic is the writing about the etymological roots of the Cappadocia toponym?

Anahtar sözcükler: Kapadokya, Cappadocia, Huv-aspa, Hvaspadakhim, Katpatuka

Yazılanlara inansak güya Kapadokya sözcüğü Pers dili kökenli ve "güzel atlar ülkesi" demekmiş. Bu sözcüğün yazılı olarak geçtiği en eski kaynak Pers dilinde yazılmış olsa bile bu sözcüğün Persçe olduğunu kanıtlamaz. Perslerin bu sözcüğü kullandığını gösterir fakat kökenini bildirmez.

Aslında sözcüğün ne güzel atlarla ne de PIE dillerle bir ilgisi yok. Batılı etimoloji sözlükleri büyük oranda tutarsız yakıştırmalarla doludur. Zaten çok sayıda araştırmaya göre geçmişte KATPATUKA olarak geçen bu ismin kaynağı belirsiz olarak nitelenmiştir.

Dahası Pers dilinde "güzel atlar ülkesi" anlamına gelen KATPATUKA biçiminde yazılan veya okunan bir sözcük tarihte hiçbir zaman mevcut olmamıştır.

Wikipedia sayfasında ise bazı kaynaklara işaret edilerek şu açıklama yapılmıştır¹:

"Kapadokya adı en eski Doğumdan Önce (M. Ö.) 6. yüzyılda Pers kaynaklarında görülür. Katpatuka olarak geçen bu ismin kaynağı belirsizdir. Bazı uzmanlar Luvi dilinde "Alçak Ülke" anlamına geldiğini öne sürmüşlerdir. Ama daha sonraki araştırmalar "aşağı, aşağıda" anlamına gelen "katta" zarfının Hititçe olduğunu, Luvi karşılığının ise "zanta" olduğunu göstermektedir. Persçe "İyi Atlar Ülkesi" anlamına geldiği söylene de Fotoğraf Sanatçısı Ozan Sağdıç, 12 Eylül döneminde generallerin Kapadokya ismini Yunanca olduğu için yasaklayacaklarını öğrenince bu deyim uydurduğunu açıklamıştır. Ayrıca Pers dilinde "iyi atlar ülkesi" anlamına gelen kelime "Huv-aspa" diye geçer."²

Aslında Pers dilinde HUV-ASPA değil fakat güzel atlar ülkesi anlamındaki sözcüğün "Hvaspadakhim" biçiminde olduğunu da Batılı etimoloji sözcükleri yazmaktadır. Açıkça görüleceği gibi ne Cappadocia

¹ "Kapadokya ve tarihi bir palavra", Ağustos, 2015. 8 Ağustos 2022 tarihinde kaynağından arşivlendi. (Yazıda bu kaynağa erişim tarihi: 22 Ağustos 2022 olarak belirtilmiştir.) Bakınız <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Kapadokya>>

² Umar, Bilge (1993). *Türkiye'deki tarihsel adlar. İnkılap Yayınları. Sayfa 607.*

ne de Kapadokya sözcüğünün Hvaspadakhim sözcüğü ile ses değeri (fonetik değer) açısından bir yakınlığı kesinlikle ve kesinlikle yoktur.

Yani Kapadokya sözcüğünün kökeni kesinlikle Hvaspadakhim sözcüğü olamaz ve anlamı da güzel atlar ülkesi olamaz. Bunun olabileceğini söyleyenler dil biliminin ses değeri ve anlamca örtüşme arayan kıyaslama ölçütünü dışlamış sayılırlar.

Batılı Etimoloji sözlüklerinde Cappadocia sözcüğü şu şekilde açıklanmıştır:

*"Küçük Asya'da bir eyaletin ve krallığın eski adı, kabaca modern Türkiye'ye tekabül ediyor, Yunanca Kappadokía'dan, belki de nihayetinde Farsça Hvaspadakhim'den "güzel atlar ülkesi". Antik Atina'da, Kapadokyalılar düzenbaz ve korkak olarak kötü bir üne sahipti, ancak bölgenin atları ünlüydü."*³

Bu tanımlamadaki "Yunanca Kappadokía'dan, **belki de** nihayetinde Farsça Hvaspadakhim'den" ibaresindeki "**belki de**" ihtimal işaret eden bağlacı zaten açıkça "biz bu sözcüğün anlamını ve kaynağını bilmiyoruz ve burada yazdıklarımızın tamamı tahminlerden ibarettir" anlamında bir itiraftır.

Zaten sözcükleri toplama bir dil olan Yunan dilinde de bu sözcüğün kökü yoktur. Durum böyle iken ülkemizde pek çok akademik unvan sahibi sözde okumuş kimseler hep bir ağızdan batlıların yazdıklarına bakarak sözcük kökünün Pers dilinde olduğunu ve anlamının da "güzel atlar ülkesi" olduğunu içeriği etraflıca araştırmadan fakat kesinlikle "Batılı diyorsa doğrudur" tarzı bir bilinç altı yaklaşım içinde ve ezbere tekrar edip duruyorlar.

Fakat burada gösterdiğimiz gibi bu konuda PIE hayali kök dil grubundan Batılı dillerde bu sözcüğün bir kökü yoktur.

Aynı zamanda bu dillerin bilimcilerinin de sözcüğün ne anlamı ne de kökeni hakkında net bir kanıtı ve fikri dahi yoktur.

Şimdi bilimsel şüphecilikle konuya kelime dağarcığımız içerisinde ayrıntılı biçimde bakmaya çalışalım ve öncelikle kendimize şu soruyu soralım;

Kapadokya yer adının sözcük tarihi (etimolojisi) hakkında yazılanlar ne kadar gerçekçi?

Şimdi burada bu soruyu cevaplamadan önce bildirmek gerekir ki, bu makalede Kapadokya adının tarihte nasıl geçtiğine ve kimler tarafından kullanıldığına, kökenine ve anlamına yönelik dilsel verilere değinilecektir ve incelememize dayalı olarak kökenin neden Türkçe olduğunu göstereceğiz. Burada sorduğumuz sorular ise bilimsel şüphecilik çerçevesinde sorulmaktadır ve amaç doğru çıkarım yapılmasını kolaylaştırmaktır.

Sonuçta varılacak yargı herkesi tatmin etmeyebilir fakat Kapadokya adının Türkçe kökenli olduğunu dil bilim kurallarına ve anlam bilim yaklaşımlarına uygun olarak göstermiş olacağız. Sonuçta amaç dilsel kanıtları göstermiş olmaktır ve her kanıt en az bir yanlış inancı ortadan kaldırmazsa o noktada bilimsel ilerleme gecikiyor veya geciktiriliyor demektir.

Öyle ki sonuçlar bir anlamda Türk dilinin Anadolu'da 1071 yılından çok daha eski olduğunu da göstermektedir.

³ Bakınız Etymonline sözlükte Cappadocia, "ancient name of a province and kingdom of Asia Minor, roughly corresponding to modern Turkey, from Greek Kappadokía, perhaps ultimately from Persian Hvaspadakhim "land of fine horses." In ancient Athens, Cappadocians were notorious as knaves and cowards, but the region's horses were celebrated." <https://www.etymonline.com/word/Cappadocia#etymonline_v_27680>

'Bir kanıt ile kırk alimi yenebilirsin, ama kırk kanıtla bir aptalı yenemezsin.'

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (1207 - 1273)

Strábôn'un (MÖ 64 veya 63 - MS 24) bir coğrafyacı, filozof ve tarihçi olarak Kapadokya adını andığı yazılmaktadır. Aynı şekilde Heredot için de onun Kapadokya adını andığı yazılmaktadır.⁴

Heredot MÖ 4. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı düşünülen tarihçidir. Herodot her ne kadar eserlerinde "efsaneler ve hayal ürünü anlatımlara" yer vermiş ve bu bakımdan tarihçi **Thukydides** onu eğlence amaçlı hikayeler uydurmakla suçlamış olsa da kendisinin görebildiklerini ve kendisine söylenenleri aktardığını söylediği rivayet olunur.

Fakat bu makalede bizi ilgilendiren kısım Strábôn'un veya Heredotun işleri veya hayatı değildir. Kapadokya adının Milattan önceki dönemlerde bu kişiler tarafından da yazılmış veya anılmış olduğunun bildirilmiş olmasıdır.

Sözcük kökü ne Yunanca ne Slav dillerinde ne Latince ne de Pers dilindedir.

Sözcüğün asıl kökenini Batılı dil bilimi bilmez fakat yakıştırıp uydurur. Sözcük onu Kapadokya şeklinde alan dillerde bir bileşik sözcük halini almıştır. Fakat iki ayrı sözcükten ibarettir.

Türkiye Türkçesi Ağzı Sözlüğüne göre Türkçe **TAKKA**/***TOKKA** sözcüğü anlamı içeriğine şunlar dahil edilmiştir:

- 1-) Eski evlerde tavana yakın açılan küçük pencere.
- 2-) Bir fese benzer başlık ve/veya kadınların giydiği fes veya benzeri başlık.
- 3-) Gelinlerin başına giydirilen süslü bir çeşit başlık.
- 4-) Eşik.
- 5-) Şapka, Takke⁵.

⁴ Bakınız: Dokuz Eylül University – DEU / Cappadocia and Cappadocians in the Hellenistic, Roman and Early Byzantine periods. Papers presented at the international video conference on the southeastern part of central Anatolia in classical antiquity, May 14-15, 2020 / Izmir, Turkey, Colloquia Anatolica et Aegaea – Acta congressus communis omnium gentium Smyrnae. ISBN: 978-605-031-211-9. Edited by Ergün Lafli. Text corrections and revisions: Hugo Thoen (Deinze / Ghent). Papers, presented at the international video conference, entitled 36 papers with 61 pages and numerous colourful figures. Website: <http://www.academia.edu/42808365> < https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/asiaminor/the_cappadocia_conference_-_abstracts_booklet.pdf >

⁵ Not 1: Bu arada TAKKE sözcüğü için Arapçayı köken gösteren dil bilimcilere söylemek isterim ki o mesele tam da öyle değil. Arapça takiya "korunma, sakınma" fiiliyle bağlantılı gösterilen takke sözcüğünün Arapçadaki asıl kökü wky sözcüğü olarak gösterilir. Bu sözcüğü neresinden evirip çevirip okusan bunda takke sözcüğü veya takiya sözcüğü ile fonetik bir yakınlık hiç yoktur. Yani, tamamen yakıştırma veya arkalarından uydurma biçimde açıklamadan başka bir şey değildir. Sözcük kökü tak-Türk dilinin takmak fiili kökteşidir. Eski Türkçe kâp "kılıf" sözcüğünden türetilmiş olan kaplama, kaplanmak sözcükleri de muhtemelen aynı kap- sözcüğü Türkçe kökünün türemeleridir. Saka dilinde de kaba "çanak" (kap, tahıl ölçek kabı) anlamında kullanıldığı yazılmaktadır. Bu sözcük hem de kafa sözcüğünün kökü fonetik değer değiştirmiş biçimindedir. Kafa sözcüğü için de Arapçadır derler fakat bu da tam bir uydurmadır. Arapça kfw kökü ile bağlantılı görülen bu sözcüğün asıl kökü Erken Türk dillerindedir. Daha önce kafa sözcüğünü başka bir yazımda örnekleriyle irdelediğim için burada daha fazla ayrıntıya girerek konudan sapmayacağım. Fakat şunu bilin ki Araplarda bu sözcüklerin kökü yoktur ve Araplar bunları tamamen alıntılamlıdır.

Türkiye Türkçesi yazılı örneğini henüz göremediğim (ki belki de mevcut) *kapğa- fiili de aynı ortak kökten dönüşmüştür. Bu fiil Eski Türkçe kapgak/kapkak veya kapıg ya da kapağ (kapı veya kapak) biçiminde olmalıdır. Her durumda sözcük kökü Türkçedir ve kapanmak, kapan, kapatmak sözcüklerinin de kökündedir. Ayrıca kökeni Türkçe olan **KALPAK** sözcüğü de Orta Türkçe kabalak "keçe başlık, külah" sözcüğü aynı ortak kökün türemesidir. Bu sözcük Eski Türkçe kaba sözcüğü ile açıkça bağlantılıdır. Kaba sözcüğü de kafa sözcüğünün farklı ağızlardaki ses biçiminden başka bir şey değildir. Bazı dil bilimciler buradaki kafa sözcüğünün keçe anlamının sonradan anlam sürüşmesi neticesi gerçekleşmiş olduğunu bilmezler. Yani KAP ve KAPA sözcükleri ve bütün bu ortak anlam içerikleri ile tüm bu türemeler aslında aynı kökten sözcüklerdir. Sözcük 1461 yılından önce [Pîr Mehmed b. Yusuf, Terceman] "kalabak dedükleri keçe takye" tümcesinde geçmektedir. Bu tümcede geçen takye sözcüğü de açıkça takmak fiili kökteşidir ve burada da takke-başlık anlamındadır. Zaten dilcilerin gösterdiği eski kaynaktaki yazıldığı gibi

Fotoğraflar TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı sayfasından alınmıştır.⁶

"kalabak dedükleri keçe takye" tümcesinde "kalpak" sözcüğü anlam kayması ile değil fakat esastan keçe anlamında olsaydı bu tümcede iki dewfa olmakla "keçe dedikleri keçe takke" biçiminde keçe anlamındaki sözcük geçiyor demek dahi mümkün olabilirdi fakat burada kalpak sözcüğü keçe anlamında değildir. Ve ayrıca 1500 yılından önce Çağatayca [Ali Şir Nevai eserinde] "şāh anı bil kim başı kalpağda" tümcesinde de geçmektedir. Bu bağlamda aynı zamanda Eski Türkçe "şişkin, iri" gibi anlamlarda olan kaba sözcüğü ve Eski Türkçe kâp "tulum" anlamındaki sözcük aynı ortak kökün türemesidir. KAFA, KAPAN, KAPMAK, KAP gibi sözler ortak kökten gelmektedir. Bunların bazıları farklı köklerden geliyor sanılabilir ancak gerçek durum böyle değildir. Burada konuyu bölmek adına fazla ayrıntıya girmeyeceğim bu konuyu ayrıca ve ayrıntılı olarak yazılabilir ancak KAP- sözünün dilin ilk doğmaya başladığı en erken mağara devrinden kalma yansıma bir ses olabileceğini söylemeliyim. Muhtemelen hayvan ve insan kurukafaları ters çevrilerek onun sıvı ve gıda tutma kabiliyetinden istifade edilmişti ve kuru kayaya vurulduğunda çıkan yansıma KAP sesinden de bu eşyaya adı verilmişti. Daha sonra kapan ve korumak için korunacak organın veya yerin etrafını saran bazı yapılara veya eşyalara da kap- sözcüğü ile türetilmiş isimler verildi. Kapan, kaplama, kaporta, kapatma, kapı, kapak, kep, kefal vb çoklu sözcükler hepsi kafa ve kapa sözcükleri gibi bu geçmiş ortak kökün türemeleridirler.

⁶ Bakınız: Fotoğraflar TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı sayfasından alınmıştır. < <https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/> >

Divanü Lügati't-Türk elyazmasında **KAPA**⁷ sözcüğü “**kaba yükselti** / kaba ve yüksek olan her şey veya her nesne” anlamında geçmektedir.⁸

⁷ Not 2: Burada **KAPA** sözcüğü günümüz Anadolu ağızlarında **KAFA** (baş) sözcüğü kökteşi olmalıdır. Fakat aynı zamanda Türkçedeki “**kaba kuvvet**” deyimindeki **kaba** ile **kafa** sözcüğünü ortak kökten görmeyen pek çok dil bilimci olsa da ben bu iki sözcüğün kesinlikle geçmiş ortak bir kökten ayrıştığını düşünmekteyim. Dahası **kap-kacak** sözcüğündeki **kap** da aynı kökten olmalıdır. **Kafa** sözcüğü gibi **baş** ve **pençe** ve el sözcükleri dilimizde farklı coğrafyalarda farklı zamanlarda beşinci parmak (**baş** parmak) anlamında ve **beş** (5) sayı adlı karşılığı olarak da kullanılmıştır. Herhangi bir dilde ve Türkçe de sürekli bir akış ve ses değeri dönüşümü söz konusudur. Kelimeler komşu dillere verilir orada ses değeri bakımından bir miktar değişir ve yeni ses ve yeni kayma anlamı ile yeni bir kelime gibi tekrar geri de alınabilirler. Türkçedeki **baş** sözcüğü bazı ağızlarda **beş** şeklinde evrilmiş olmalıdır. Ancak Erken-Türkçede bir elin bütün parmaklarının oluşturduğu yapının bütününe **PENÇE** denilmekte. Yani **PENÇE** ve **BAŞ** / **BEŞ** sözleri eş anlamlı olarak 5 sayısını da ifade eden sözcükler olarak Türk dilinin binlerce yıllık geçmişinde var olmuştur diyebiliriz. Bugün bizim **beş** dediğimiz sayı Özbek-Türkçesinde **|BESH|** biçimindedir ve **baş** olarak seslendirdiğimiz söz ise **|BOSH|** şeklinde seslendirilebiliyor. Bugün bizim **pençe** olarak seslendirmediğimiz ancak geçmişte **5** sayısı anlamında adıl olarak kullanılmış olduğunu tahmin edebileceğimiz bu kelime Tacik dilinde ve aynı kökten dil olan Fars dilinde **PANÇ** ve **PENÇ** olarak seslendiriliyor. Yani sondaki ses düşmüş sadece. Kelime bizde **baş** (veya Türk dilinin farklı lehçe ve ağızlarında seslendiriliş şekli ile; **paş, beş, baş, boş, bosh, başa** biçimindedir. Öyle ki aynı anlamdaki sözcüğü **kafa, kapfa** (aynı zamanda bu seslendiriliş ile **kefal** ve **kep** kelimeleriyle eş köktendir), **kap** biçiminde görsek bile şaşırmamamız gerekir. Çünkü eş anlamlı sözcükler belli ağızlarda unutulmuşken belli bölgelerde de işlek kalmış olabilirler. Bu sebeple **beş** sayı adlı da eş anlamlısı ile **pençe/pança**, gibi seslendirilebilirken, sözcük Arnavut dilinde **pesë**, Nepali dilinde **Pāñ ca**, Yunanca **PENTE**, Polonya dilinde **pieć**, (**beş**) Farsça **PENÇ**, Marathi dilinde **Pāca**, Litvanya dilinde **PIECI** (öyle ki bu ses biçimi ‘**BEŞI**’ sözcüğü ses değeri yakındır), Kurmanji-Kürt dilinde **pênc**, Hindu dilinde paanch, Malayam dilinde **añc**, Makedon dilinde **PET**, Sırpça **PET**, Rusça **PYAT**, Slavakçada **pät**, Hungarian-dilde **fej** (**beş**), Silovenya dilinde **PET** olarak seslendirilmekte. Ya-da Yiddish dilinde **beş** sözcüğü **FINF**, **baş** sözü **KOP** (kafa sözcük kökündeki kaf- > kap-> kop ses dönüşümlü) olarak seslendiriliyor. **KOP** seslendirilen bu söz aslında Erken-Türkçedir ve bugün dilimizde **KAFA** veya **KAP** olarak yaşayan kelimelerin kökteşidir. Portekizcede bu söz **CABEÇA**, İspanyolcada **CABEZA**. İspanyolca ve Portekizcede hem **kap-** hem -**baş/baş-a** kelimesini birleştirmiş gibiler. Bu halleri ile bunlar adeta **kap-başı/kafa-başı** sözcükleri ses değeri (fonetik) yakındırlar. Romence **CAP**, Lüksemburg dilinde **Kapp**, Endonezya dilinde **kepala**, Swahili dilinde **kafa** sözünün **KICHWA** seslendirildiği veya yazıldığına da söyleyelim. Ayrıca **kafa, baş, pençe** ortak anlamlı sözcüklerinden birisinden evrilmiş dışında Türk dilindeki **EL** (ELİ/ELİM/ELİME) sözcüğünün Erken-Türk dilinde **pençe** kelimesi ile eş anlamı olduğunu ve sayı olarak ‘**beş** sayı karşılığı olan adıl’ olarak eş anlamlı biçimde kullanılmış olduğunu düşünmemize neden olacak sonuçlar da görmek mümkündür. Örneğin Hawai dilinde **ELİMA** sözü **beş** anlamındadır. Esperanto diline ise Türk dilindeki **BAŞ-İN** söz karşılığı **KAF-AN** kelimesi **KAPON** olarak alıntılanmış görünüyor. Estonya dilinde **beş** sözcüğümüz **viis** seslendirilirken **baş** sözümüz ise son sesi düşerek **pea** seslendirilmiştir. Fince ise **beş** sözü **viisi** **baş** sözü **pää** seslendirilmektedir. Fransızca **baş** anlamına gelen **tête** sözü bizim **baş** anlamına-da gelen **tepe** sözcüğümüzün (kökteş) türevi de olabilir. Eski-İngilizce, Eski-Saxson dilinde ve Eski-Frisian dilde **FIF** (**five**), Proto-Germanik dilde **FIMFE**, Hollandaca/Dutch **VIJF**, Eski-Norse dilinde **FIMM**, Eski-Almanca **FUNF** seslendirilen sözcüktür. PIE sözde kök dilde sözcüğün ***PENKWE** (pençe ses değeri yakını) seslendirilmiş olduğunu söyleyen dil bilimcilerden bahsedilir. P sesi pek çok dilde sıklıkla F sesine dönmüştür ve bu durum bizim dilimizin farklı ağızlarında da oldukça yaygın görülmektedir. **PENKWE** sözcüğü tam da bugünkü **PENÇE** sözümüz ile oldukça yakın ses değerine sahip görünüyor. Sayı karşılığı olan anlamı da aynı. Sondaki **-ÇE** sesimiz **-KWE** sesine dönüşmüş. Tabi bu alan dil içerisindeki kurallara göre veya alanın gırtlak ve kulak/duyuş yapısına göre algılayıp seslendirdiği ses değeri çeşitliliği olarak görülebilir. Bu arada bugünkü PIE dillerinde **finger, fist, five, foist, penta, pentagon, parcheesi, pentacle, pentad, pentateuch, pentagram, pentameter, pentathlo** sözcükleri de hep bu ortak köklerden alan dillerde türetilmiştir. İşte bu Ortak kök aslında Erken Türkçedir ama Batılı dillerde değildir. Esasen konu ile doğrudan alakası yok gibi görünse de bu notları neden yazmalıyız? Çünkü Batı dil köklerinin nerede olduğunu bulamadığı zaman yapay olarak PIE kısaltmalı sözde dil kökünü yapay biçimde yaratmıştır. Halbuki Türkçedeki sözcükleri eş anlamlıları ile birlikte ve bunların ses türevleriyle bu dillerin tamamında (ve burada yazmadığım diğer dillerin de önemli bir bölümünde) **baş/kafa** ve **beş** sayı adlı anlamında sözcükleri belli bir fonetik bağ içerisinde birlikte eş anlamlı biçimleriyle görmekteyiz. Türkçeyi ve Türkçe sözcüklerin eş anlamlılarını dil biliminden çıkarırsan bu bağlar kopar ve böyle (PIE gibi) hayali kök diller yaratmak zorunda kalırsınız. Bu arada, **kalmak** sözcüğünün kökteşi olan **kale** sözcüğü Sümer dilinde “**duran-ki/duranki**” biçimindedir. Burada yine **kalmak** anlamına eş olan **durmak** sözcüğü ile bu sözcüğün Sümer dilinde karşılandığını görüyoruz. Sümerce aynı anlamda “**kalag**” (**harra-an-kalag**) sözcüğü de mevcuttu. Sümerce **kapak** anlamındaki sözcük “**katab**” sözcüğüdür. Sümerce kasket (**başlık/şapka** anlamında) sözcüğün kök sesi yine **ka-** olmakla **kar-zi/*ka-ar-zi** sözcüğüdür. Sümerce **başlık** (**şapka, sarık/baş-örtüsü**) anlamındaki diğer bir sözcük “**barsi**” sözcüğüdür. Sümerce “**karşı koymak**” ve **kuvvet/kaba-kuvvet** sözcükleri aynı ortak kökten olup **gaba-gi** ve **gaba-ğal** sözcükleridir. Burada Türkçemizdeki **KABA** sözcüğü ve Sümercedeki **gaba-** sözcüğü fonetik yakınlığı dikkat çekicidir. Sümercede yine **gaba-ri** ve “**gaba...ru**” sözcükleri de **karşı-koymak/baş-kaldırmak** (**kaba-direnç-göstermek**) anlamındadır. (Sümerce sözcükler için bakınız Büyük Sümerce Sözlük, Nafiz Aydın, TDK, 2013)

⁸ **Kapa** sözcüğünün Türkçede “**kaba yükselti**” anlamını açıklayan başka sözlükler de vardır. Örneğin Sözcük-Sözlük bunlardan. Bakınız; < <https://sozce.com/nedir/180356-kapa> >

Şimdi bu bileşik kelimeyi **KAPA + TOKKA-YA/TAKKA-YA** biçiminde Türkçe ülke ismi yapan -ye/-ya ekiyle anlamlandırırsak çıkan sonuç **'takkeli/başlıklı kaba yükselti ülkesi'**.

Peki bugüne kadar bütün dünya genelinde Kapadokya tarihi ve yer adı hakkında neler yazılmıştı kısaca bunlara da bakalım. Öyle ki insanlara sözde akademik uydurmalarla pompalanan sözde tarih ve sözde dil bilgisi hakkında ibret alınması gereken fotoğraf daha iyi görülsün ve sonuçta benzeri başka toponimler için de Türkçeyi kaynak olarak gören araştırmalar yapılması ihtiyacı anlaşılın.

Vikipedia sayfasında Kapadokya Krallığı başlığı altında özetle şunlar yazılmıştır:

Kapadokya, Anadolu'da tarihi Kapadokya bölgesinde yer alan bir Helenistik dönem İran krallığıydı. Eski Ahameniş Kapadokya satraplığından gelişerek satraplığın son satrapı Ariyaratıs tarafından kuruldu. Tarihi boyunca arka arkaya üç aile tarafından yönetildi; Ariyaratıs Hanedanı (MÖ 331–96), Ariyobarzan Hanedanı (MÖ 96–36) ve son olarak Arkelas (MÖ 36–MS 17). ... Ahamenişler döneminde, Anadolu'nun "İranlaştırılması" önemliydi ve Batı Anadolu, Pontus ve Kapadokya'da geniş bir İranlı nüfusu yerleşmişti. Ariyaratıs 19 yıldır Kapadokya satrapı ve Ahameniş krallarının sadık bir destekçisiydi. İktidardaki Ahameniş hanedanı ve diğer satraplarla da akrabaydı. Makedonyalı İskender, Pers İmparatorluğu fethinin bir parçası olarak Kapadokya'yı işgal ettiğinde, buraya geçici iki vali atadı. ... Kapadokyalılar işgalci Makedonlara en baştan itibaren karşı çıktılar. Halikarnas savunmasından sonra Kapadokyalılar, İskender'e karşı Gaugamela Muharebesi'ne katıldılar (MÖ 331). ... Karya'daki ve muhtemelen Batı Anadolu'daki İranlıların aksine, Kızılırmak'ın doğusunda, Kapadokya ve Pontus'taki İran soylu sınıfı, Makedonlara meydan okuyarak bağımsızlıklarını ilan etti. Ariyaratıs Kapadokya'da iktidarı ele geçirmeyi başardı ve yeni kurulan Kapadokya Krallığı'nın ilk kralı oldu. Krallığın ilk on hükümdarı Ariyaratıs'in soyundan gelecekti. Bir sürelik Selegükos⁹ derebeyliği

⁹ Burada geçen kişi ve topluluk veya hanedan adlarına dikkat edersek;

Ariyaratıs adı **Ari+Yaratıs** "arı/temiz yaratılmış" anlamında veya "arı yaratılmış ata veya kişi" anlamında bir isimdir.

Ariyobarzan adı "**Ari Yobar-zan/-san**" > **YOBAR** sözcüğü Kişi Adları sözlüğüne göre Türkçedir ve Erkek isimdir ve "güzel-koku" anlamındadır. Fakat sözcük muhtemelen "YAB-gu sözcüğü kökteşidir ve sözcük kökü fonetik biçimi değişmiş olmalıdır. **Yabgu** aynı zamanda Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinde kağandan sonra gelen en üst düzeydeki yöneticinin unvanıdır. Sözcük YABGU biçimiyle aynı zamanda kişi adıdır ve " **yol gösterici**" anlamındadır. Yani sözcüğün kökünde bu her iki ses biçimi anlam içeriği ortak ve bu anlamları barındırır diyebiliriz.

Arkelas adı Türkçe Kişi Adları Sözlüğündeki **Arikal** "Temiz, doğru ve dürüst kalan kişi" anlamında olup bu sözcüğünün **US** sözcüğü ile bitiştirilmesiyle yaratılmış olmalıdır. **ARIKAL+US** sözcükleri ses biçimidir. Köken Türkçedir ve Bileşik sözcük olarak "Temiz, doğru ve dürüst kalan ve iyi ve kötüyü ayırabilen kişi" anlamındadır. Latince, Rum veya Ermeni dilinde **-us** sözcük eki veya onun ses değeri yakını biçimleri belki farklı işlevleriyle bulunduğu için bu okuma şeklimize itirazlar gelebilir. Fakat bun sözcük eklerinin Türkçe ile bir bağlantısı olmadığını kabul etsek bile sözcük kökleri Türkçe kökenlidir ve sözcükler onları alıntılan dilde evrilirken o dil içerisindeki sözcük eklerini de alabilirler. Yani sözcük eki sözcüğün kökenini belirlemez. Aşağıdaki örnekler için de aynı durum geçerlidir bu yüzden bu isimler için aynı notu tekrar yazmaya gerek yoktur. Biz sözcüklere Türkçe fonetik yakını karşılıkları açısından bakıyoruz ve bunu yaparken anlamlarının da Türkçe adlarla örtüşüğünü gösteriyoruz.

Ahameniş adı ise **EKE+MEN+Us** veya **EGEMEN** sözcüklerinin ses biçimidir ve yine Türkçe kişi adıdır. **EKEMEN** ve **EGEMEN** adları kökteş olup muhtemelen birbirinin ses biçimidir. Kişi Adları Sözlüğüne göre **Ekemen** sözcüğü Türk dili kökenlidir ve "**Bilgili, görgülü, olgun kimse**", "**Kibirli kimse**" anlamındadır. **Egemen** adı ise aynı sözlüğe göre yine Türkçe kökenlidir anlamı "**buyruk ve hüküm sahibi kişi, bağımlı olmayan kişi**" demektir. **Us** sözcüğü ise **akıl** ve **akılcı** anlamındadır ve Eski Türkçe Oğuz ağızlarında "iyiyle kötüyü ayırma yeteneği" anlamındadır. (-us sözcük eki burada başka dillerdeki anlamı veya fonksiyonu farklı olan bilindik ek değildir her ne kadar fonetik denklik olsa da. Fakat öyle bile olsaydı sözcük kökü Türk dili kökenlidir. Sözcük eki alıntılan filde ses değeri değiştirmiş olabilir. Bu durum sözcük kökenini değiştirmez.)

Ariyaratıs adı ise bileşik sözcükten ad olarak doğmuştur. Bu bileşik sözcükler "**Ari**" ve "**Yaratıs**" sözcükleridir ve her ikisi de yine Türkçe kökenlidir. Bu sözcüklerden **ARI** sözcüğü ile **ARİ** sözcüğünü ayıran dil bilimciler Ari sözcüğünü başka dillere bağlasalar da bu çabalar tamamen mesnetsiz ve gereksizdir.

Selegükos adı ise "**Selçuk+Öz**" veya "**Selçuk+Us**" sözcüklerinden birisinin bileşik sözcük halini aldığı ses biçimi olmalıdır. İşte Kapadokya tarihinde adı geçen kişi ve hanedan adları da görüleceği gibi aslında Türkçedir. Bütün bunların tesadüfen denk

döneminden sonra Kapadokya Krallığı, III. Ariyaratıs döneminde (y. MÖ 255-220) bağımsızlığını kazandı.¹⁰

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin (resmi ve çevrimiçi olan) “Ürgüp Valiliği” sayfasında hemen hemen aynı tarihi bilgiler mevcuttur fakat esasen farklı olan bilgilerden birisi “Kapadokya daha sonra MÖ 521 yıllarında Pers egemenliği altına düşmüştür” biçimindeki açıklamadır. Böylece bu resmi kurumun Kapadokya tarihini doğumdan önce 521 yılına (günümüzden yaklaşık olarak 2544 yıl öncesine kadar) götürdüğünü görebiliriz. Aynı kaynakta;

“Bölge Asurlar döneminde “Katpatuka” klasik çağlarda “Kapadokya” diye anılmıştır.” Açıklaması da yapılmıştır. ... Kapadokya 1071 Malazgirt Savaşından sonra 1080 yılında kurulan Anadolu Selçuklu Devletinin Moğol akınları etkisiyle yıkılması sonucu ortaya çıkan beylikleri arasında Karamanoğlu Beyliğine bağlandı.... Kapadokya Persler döneminde "Katpatuka" adıyla anılmaya başlamış ve Katpatukka iyi at yetiştirilen bölge anlamına gelmiştir. Ancak kelimenin Hatti, Luvit, Hitit ve Asurlu olduğu tartışılması hala gündemdedir. Bu yüzden at ve atçılıkla ilgili kaynaklar araştırılmış ve önemli veriler elde edilmiştir. Büyük Devlet zamanında da (M.Ö 1460-1190), Hititler at yetiştirmeye büyük bir ehemmiyet veriyorlardı. Bu maksat için Mitanni memleketinden uzman at yetiştiricileri getirttikleri ve onların tavsiyelerin tabletlere yazdırarak kuşaktan kuşağa intikalini sağladıklarını görüyoruz. Gerçekten de Boğazköy Devlet arşivi arasında Kikkuli isminde Mittani’li genç bir at yetiştirme uzmanı tarafından yazılmış bir eser ele geçmiştir. ... Persler zamanında bölgeye "Kapadokya" denilmeye başlanmış ve burada Kapadokya Satraplığı (eyaleti) tesis edilmiştir.”¹¹

Bu bilgileri bu sayfalara yazanların Hititlerin tarihini MÖ 2100’lere kadar götüren yazıları veya Hitit Uygarlığının yaşadığı dönemi MÖ 1750-1190/1180 arasında gören tarihçileri dikkate almadan M.Ö 1460-1190 tarihlerini işaret ettiğini görmekteyiz. Kapadokya alanı Hitit topraklarının küçük bir bölümünü temsil etmektedir ve Hititlerde at yetiştiriciliğine büyük önem verdilerse bunun Kapadokya alanında gerçekleştiğinin kanıtı ortada yoktur. Üstelik bir başka tutarsızlık Perslerin bölgeyi ele geçirdiği ve Kapadokya adını ilk kullandığı tarih ile Hititlerin bölgeye hâkim olduğu tarih arasında da 1000 yıldan uzun dönem geçmiştir. Böyle ise Perslerin bölgedeki atlara ve at yetiştiriciliğine önem verdiğinin de tarihi kanıtları mevcut değil demektir. Yani buradaki açıklamalara bakınca Hititler at yetiştiriciliğine önem vermiş fakat aradan 1000 yıldan uzun süre geçince bu öneme binaen Persler at yetiştiriciliği bağlantısıyla bölgeye bu adı vermiş oluyorlar gibi bir iddia ortaya konulmuş oluyor. Öyle ki bu tip açıklamalar tarihçilerin eldeki kanıtları zorlama biçimde farklı tarihlere ve kültürlere kaydırması gibi tutarsız bir açıklama yaptıklarını düşünmemizi gerektirmektedir.

Ayrıca bölgenin coğrafi yapısı dünyada eşine az rastlanır biçimde ve yoğun sıklık ve sayıda peri bacası dediğimiz şapkalı çıkıntılarıyla tanınmışken bu kültürler bu öne çıkan arazi özelliğini görmezden gelerek bölgeyi nasıl olur da atlarla bağlı bir durumdan hareketle adlandırmış olabilirler diye sanırım kimsenin aklına bu sorular gelmemiş.

düşüğünü savunacak dil bilimcileri ortaya çıkarsa bunların matematik ve mantık olgularını bilimine katamayan ussuz kimseler olduğuna emin olabilirsiniz.

¹⁰ Bakınız; Vikipedi sayfasında “Kapadokya Krallığı” başlığı altındaki bilgiler. Not: Bir buraya yaptığımız alıntıda sayfanın bütünündeki bilgileri değil bir kısmını paylaştık. Tamamına bu linkten bakabilirsiniz
< https://tr.wikipedia.org/wiki/Kapadokya_Krall%C4%B1%C4%9F%C4%B1 >

¹¹ Bakınız; < <http://www.urqup.gov.tr/tarih> >

Pek çok akademik makalede de Kapadokya adının MÖ (Doğumdan-Önce / DÖ) 6. Yüzyılda verildiği ve veya yazılı kaynaklarda görüldüğü yazmaktadır. Örneğin bunlardan birisinde “Bölge Hitit, Geç Hitit, Firigya ve Lidya Dönemlerini geçirdikten sonra MÖ VI. yüzyılın başlarında Perslerin (İran) eline geçmiş, burasının Kappadokia ismi (buna yakın bir isim) bunlar zamanında kullanılmaya başlanmıştır.” Açıklaması yapılmıştır.¹²

Aynı kaynakta (alıntının yapıldığı eser gösterilerek) 139. ve 274. sayfalarda “Batlamyus tarafından yapılan Anadolu haritası” açıklaması altında (sayfa 139 da) aşağıdaki harita da (274. Sayfada tekraren ve alıntı belirtilerek) paylaşılmıştır. Ayrıca bahsi geçen (Halit Erkiletlioğlu tarafından yazılmış olan) aynı kitapta muhtelif vesilelerle “Ermeni” adı 56 yerde geçmektedir ve bunlardan birisinde şu ifadeye yer verilmiştir;

{ Hellen ağzında **Kappadokia** edilmiş adın, Medlerce kullanılan ve Perslerce de aynen alınan biçimi, sonundaki **-uka**, Ermeni dilinde halk adı, ulus adı türetmek için kullanılan **ukh'un** Med ağzına uydurulmuş biçimidir. Medler bu bölgeyi MÖ 585'te kendi ülkelerine katmış ve onun ismini, **Kat-paduk** olarak devam ettirmişlerdir.

MÖ II. binyılın da ve hatta I. binyılın erken döneminde, ülkelerin, o ülkedeki baş tanrının adına göre adlandırılması çok yaygın bir uygulama olduğu ve **Katpaduk** yani **Katpat-ukh** (Katpat Halkının Yurdu) deyimi içindeki **Katpat'ın** aslının, yörenin baş tanrısının **Hurri** dilinde kullanılan **Hepat/ Khepat** olduğu fikri ise başka bir iddiadır.}

Görüldüğü gibi, bu bilgiyi okuyucuya verenler sözcük kökeni olarak Helen, Med, Pers ve Ermeni adlarını aynı paragrafta anmakta bir tutarsızlık görmediler. Bununla birlikte, ileri sürdükleri dillerde bu sözcüğün kökenini de bulamadılar. Batı dil bilimi bir anlamda Hint Avrupa dilleri alanından çıkmamaya çalışarak ve bir dilden diğerine paslaşarak sözcüğün “**Katpa-**“ ve-veya “**Kappad-**“kısını köken olarak açıklamaya gerek duymadan, sözcük-kökü uzantısının Ermeni dilinde olabileceğini bir diğer olasılık olarak ortaya koymaktan ileri gidememiştir. Fakat aynı zamanda sözcük adının kökeni hakkında başka açıklamalara da yer vererek bir diğer olasılık olarak Hurri dilindeki bir Tanrı adına işaret ederek yine de sözcük eki olan ve Ermenice olduğunu aktardığı eki sözcük sonunda göstermeye devam etmiştir.

Gerçekte ise Ermeni adının kökeni bile Türk dili kaynaklı olmalıdır ve bu konuda farklı açıklamalarla bu adın kökeni olarak Türk dilini işaret eden pek çok araştırmacı vardır. Ben de bunlarla aynı görüşte olduğumu fakat sözcüğü Türkçe Erman adının biçimine bağlı olarak açıkladığımı not düşmeliyim.¹³ Hem Anadolu'da hem Kafkasya'da Ermeni tarihçilerin ve siyasetçilerin tarih boyu Türklere ait olan

¹² Bakınız: Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlanmış, Halit Erkiletlioğlu tarafından yazılmış olan "Kappadokia Krallığı ve Roma-Bizans Dönemi" adlı kitap. Birinci Baskı: Aralık 2019 ve ISBN: 978-605-9117-40-1 <https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/kappadokia_kralligi.pdf>

¹³ Ermeni adı bile büyük olasılıkla Türk dilinde "yiğit, kahraman, yürekli" anlamlarına gelen Erman kişi adı kökteşi olarak türetilmiş olmalıdır. **Erman** adı bazı Hint Avrupalı gruplarda **Herman** biçimine de evrilmiş olmalıdır. Ayrıca, S.Nişanyan sözlüğünde "**Ermin**" sözcüğü açıklanırken bunun "**Fransızca hermine** "kürkü kullanılan bir küçük memeli" sözcüğünden alıntı olduğunu belirtmiştir ve bu ismin Latince **mūs** ile armenius biçiminde "Ermenistan faresi" anlamındaki deyimden evrilmiş olduğunu yazarak bununla da **Armenia** "Doğu Anadolu'da bir ülke" özel isminden türetilmiştir açıklaması yapmıştır. Fakat bu pek çok açıdan tutarsız olan bir yakıştırma açıklama olarak anılmalıdır diyebiliriz. Daha büyük olasılıkla kendilerine HAY diyen Ermenilerin **Ermeni** veya **Ermenistan** adını (dilsel örtüşmelere esasen) Türklerin bu yere verdiği "kahramanlar ülkesi" gibi bir anlama gelen bu adı sonradan benimsemiş olmalarından bahsetmek daha akıllıca olacaktır. Çünkü M.Ö. 3. binyıla ait Akkad çivi yazılarında geçtiği söylenen "**Armanu**" (**Erman-i** yani kahramanların olduğu yer) veya ***Erman-ya** adından dolayı (veya bunun ***Erman-ye** ses biçiminden dolayı ve sözcük sonluğuna Türkçe yer adı veya ülke adı yapan -ya/-ye eki eklenerek) türetilmiştir demek daha akla yatkın olacaktır.

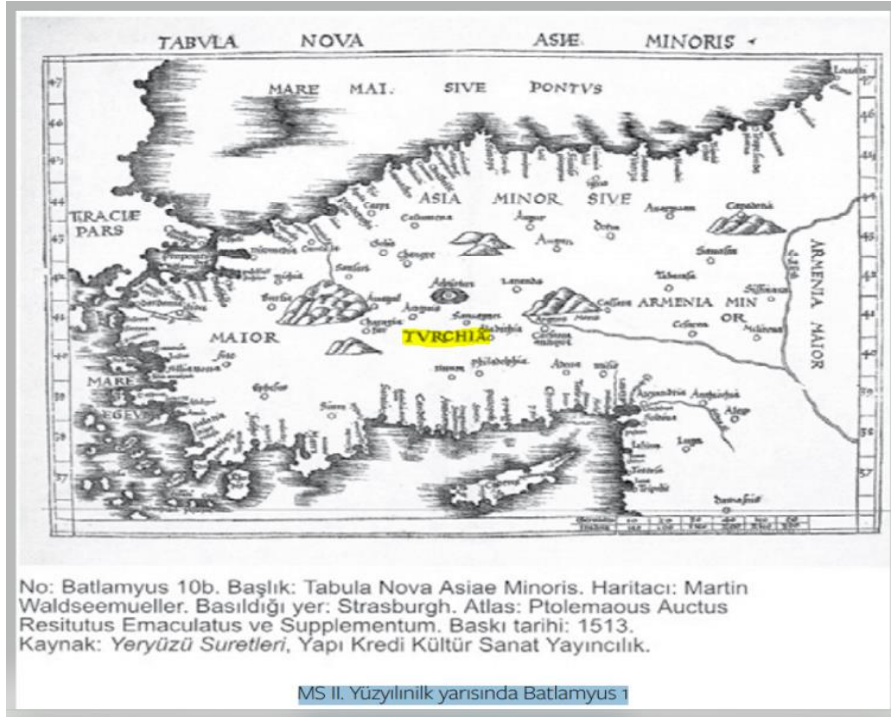
Bakınız Akat çivi yazısında "**Armanu**" adından bahseden yazılardan birisi olarak <

yerlerin adlarını değiştirmeye çalıştıkları akademik çalışmalarla da belgelenmiştir. Mesela Erivan Hanlığının eski Selukların tarihi toprakları olduğu bilinmektedir. Ermenilerin bu topraklara yerleşimini yaygın olarak XIX. yüzyıldan geriye götürmek mümkün olamamaktadır. Bu gerçeği bazı Ermeni araştırmacıları da zaten yazmıştır. Ermeni kökenli C. Bornatyan adlı İngiliz tarihçi-yazar tarafından: "*Genellikle, bütün Ermeni tarihçiliği Kafkasya'da Ermeni devletinin ta eski zamanlardan varlığını tasdik etmeye çalışsalar da bu baştan ayağa yalancı Ermeni tarihçilerin uydurmasıdır.*" açıklaması yapıldığı yazılmaktadır.¹⁴ Benzer biçimde uzun zaman önce Anadolu'da bulunan yer adlarının da Hint Avrupalı kökeni olduğu ileri sürülen bazı dillere bağlama çabaları yoğun biçimde gerçekleşmiştir. Zaten Kapadokya sözcüğünün kökü Ermeni dilinde de yoktur. Bu yöndeki iddialar yakıştırma veya mesnetsiz uydurmalardan ibarettir.

Azerbaycan Türkçesinde "Ermenistan" adı bile 1921 yılında Sovyet Rusya Erivan Guberniyası arazisindeki devletin (ve ülkenin) adı olarak geçmektedir ve bu tarihten önce "Ermenistan" adı bilinmemektedir ve geçmemektedir.¹⁵ Tarihi haritalarda geçen Armenia ve bu adın ses biçimleri günümüzdeki Ermenilerle ilgisi olmayan bir adlandırmadır. Sözcük burada notlarda yazdığım gibi Türkçe Erman sözcüğü kökteşidir ve bu toponimi değiştirmeden alıntılamış eski dillerdeki ses biçimleri Ermeni sözcüğüne yakın ses değerine sahip olduğu için sahiplenilmiş olmalıdır. Ya da Erman adlı Türkçe toponim bu yerde yaşayan Ermeni azınlık tarafından zamanla sahiplenilmiş ve Ermeni kökenli sayılmış olmalıdır. Yani bunları yazarken kendilerine Hay diyen bu halkın geçmişte Anadolu'da yaşamadığını belirtmiyorum fakat bu toponim adların kökeninin Hay dilinde olmadığını belirtiyorum.

¹⁴ Bakınız; Hikmet Yurdu, Yıl: 8, C: 8, Sayı: 16, Temmuz – Aralık, 2015/2, ss. 213 - 229 "Erivan Hanlığının Bazı Etnotoponimlerinin Sözcüksel-Anlamsal zellikleri", Almaz Bayramova, ev. Muhammet Kemaloğlu, TRT Genel Müdürlüğü tarafından < https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/almaz_bayramova_erivan_hanligi.pdf >

¹⁵ Guberniya (Rusça: губерния)-Rusya'da (Rusya arlığı, Rusya İmparatorluğu, Rusya Cumhuriyeti, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti, SSCB dönemlerinde) 1708-1929 yılları arasında var olan yönetim bölümü. Guberniya sistemi ilk kez I. Petro tarafından uygulanmıştır. MK. > & > Bakınız; Hikmet Yurdu, Yıl: 8, C: 8, Sayı: 16, Temmuz – Aralık, 2015/2, ss. 213 - 229 "Erivan Hanlığının Bazı Etnotoponimlerinin Sözcüksel-Anlamsal zellikleri", Almaz Bayramova, ev. Muhammet Kemaloğlu, TRT Genel Müdürlüğü tarafından < https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/almaz_bayramova_erivan_hanligi.pdf >

Martin Waldseemueller tarafından yapılmış olduğu anlaşılan bu haritada TÜRKİYE adının da **TVRCHIA** biçiminde geçtiği (Osmanlı adının yer almadığı) ve baskı tarihinin de 1513 olduğu bilgisi görülebilir.

Yine Ptolemy'nin Geographia'sından sonra¹⁶ 1420 tarihinde Yunanca yazılmış bir başka harita koleksiyonu içeren elyazması eserde Kapadokya adı (Cappadocia | Καππαδοκία |) biçiminde

¹⁶ Ptolemy'nin orijinal Coğrafyası'nın haritalarının kendisi tarafından birinci elden çizilmiş orjinaleri mevcut değildir. Ptolemy'nin eseri 15. yüzyılda Emanuel Chrysoloras ve Jacobus Angelus tarafından Yunancadan Latinceye çevrildikten sonra Batı dünyasında geniş çapta kopyalandı ve dağıtıldı. Ptolemaios, tam adıyla Latince Claudius Ptolemaeus MS 100 civarında doğdu ve MS 170 civarında öldü. Yani eldeki mevcut haritalar kendisinin ölümünden sonra aşağı yukarı 1250 yıl kadar sonra çizilmiştir ve bu çizimlerin tamamı bugün Ptolemaeus'a atfedilirken gerçekte kendisinden kopyalanan bilgilerin yaklaşık olarak bin yıldan uzun sürede doğru biçimde aktarılıp aktarılmadığını kanıtlayabilecek tarihsel net veriler mevcut değildir. Günümüzde Yunan güzellemesi yapan pek çok bilim insanı aslında Ptolemy tarafından çizilmiş bir haritanın bu dünyada mevcut olmadığını da bilmelidir. Üstelik kendisinin Greko-Romen biliminin, özellikle de şimdi Ptolemaik sistem olarak bilinen jeosantrik (Dünya merkezli) evren modeli onun en önemli başarısı olarak görülmektedir. Yani bu Yunanlı alim dünyayı evrenin merkezinde olduğunu düşünmüştür denilmekte. Yazılarından çıkarılabilecekler dışında Ptolemy'nin hayatı hakkında da neredeyse hiçbir şey bilinmiyor. İlk büyük astronomi çalışması Almagest, MS 150 civarında tamamlandı ve Ptolemy'nin önceki çeyrek yüzyıl boyunca yaptığı astronomik gözlemlerin raporlarını içeriyor. Daha sonraki edebi eserlerinin boyutu ve içeriği onun yaklaşık MS 170'e kadar yaşadığını gösteriyor. Ptolemy'nin Geographia'sından sözde yazılı bilgileri değerlendirerek edinilmiş olarak sonradan türetilmiş dünya haritası çizimlerinde Batlamyus'un ve Marinus'un da adı geçmektedir. Bütün bu kişilerin geçmişi "Yunan" haritalarını günümüze aktardığı belirtilmektedir. Fakat Aynen Ptolemy gibi Batlamyus'un da kendi haritalarını çizdiğine dair somut bir kanıt yoktur. Bunun yerine, sözde coğrafi veriler olarak görülen ve çözümlenmesi doğru yapılabildiği dahi tartışmalı olan yazılı metinler ışığında ondan yine bin yıldan uzun süre sonra yapılan ve onun adının Yunan asıllı bir Mısırlı olduğunu iddia edenler olduğu gibi Mısır asıllı bir Yunanlı olduğunu da iddia edenler olmuştur. Kendisinin günümüz anlayışına göre bilimsel sayılmayacak olan fakat yaşadığı zamana göre bilimsel olduğu söylenebilecek olan yaklaşık bir düzine kadar bilimsel tez yazdığından bahsedilmektedir ve (güya) ona atfedilen haritalar da bu yazılara esasen yapılabildiği denilmekte. Bazı araştırmacıların dediğine göre Ptolemy'nin (var olduğu kanıtlanmamış sözde) haritası (güya) modern haritalarla karşılaştırıldığında boyut ve yön açısından ciddi şekilde çarpılmış. Fakat ortada bir harita olmadan sanki bunlar varmış gibi yapıp her ikisi hakkında binlerce yazı ve makale ve onlara atfedilen çizimlerden bolca bahsetmek "modern bilimsel" çağda mümkün olmaktadır. Ptolemy'nin coğrafi çalışması olduğunu dahi 1300'lü yıllardan sonra Bizans elyazmaları ortaya çıkana kadar Avrupa'da neredeyse hiç kimse bilinmiyordu. Fakat bu Bizans yazmalarının da esasen bir kısmı hakkında Osmanlı'nın son dönemlerinde olmakla kısmen Avrupa'da akademik makaleler yazılmaya başlandı denilebilir. Ptolemy'nin var olmayan haritalarının "ustaca" ve belki de Yunan güzellemesi yapmaya elverecek biçimde kurnazca yeniden yapılandırılmasıyla resimlenmesi kendisinin ölümünden 1200 yıldan çok süre sonra söz konusu olmuştur ki bu eserler hakkında dahi çoğu makale 1700'lü yıllardan sonra Hint Avrupa Kök dil teorileri üretildikten sonra yazılmış durumdadır. Yani

geçmektedir. (Devam eden görselde bahsi geçen bu haritanın bir sayfasındaki çizim ve hemen yanında Kapadokya adının o haritada nasıl yazıldığını rahatça okuyabilmeniz için bu kısmın büyütülmüş görseli birlikte olmakla gösterilmiştir.)

Kapadokya'yı da tasvir eden, Ptolemy'nin Coğrafyası'nın Yunanca el yazması baskısında (1420 yılı) "Birinci Asya Haritasının doğu kısmı" bölümünde kırmızı kalemle işaretlediğimiz bölümde Kapadokya adı görülebilir. / Map after Ptolemy's Geographia (Burney MS 111, f.68r) by British Library¹⁷

Bu açıklamalardan net olarak anlaşılan durum Hint Avrupa dillerinden bahseden bilimin Kapadokya toponimini bu dillerden hangisine bağlaması gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşadığıdır.

İlaveten, Anadolu'da eski yer adlarının Türkçe dışında (Hint Avrupalı) dillere bağlanması için eski yazıt okumalarının bilimsellikten ve kanıtlardan uzak fakat yoruma dayalı ve ses değeri yakıştırmalarıyla (Türk dilinden uzaklaştırılmak amacıyla) okunduğunu söyleyebileceğimiz çoklu örnekler mevcuttur.

bir anlamda Rönesans hümanistleri tarafından Ptolemy ve Batlamyus haritaları veya coğrafya çizimleri yoktan yaratıldı denilebilir. Ya da olmayan bir şey yeniden keşfedilmiş gibi üretildi diyebiliriz. Burada adı geçen Tyrian Marinus'un da ortada bir mevcut haritası yoktur. Marinus kendisi bir Yunanlı değildir fakat onun Romalı olduğu pek çok kaynakta yazılmaktadır. Onun çizmediği fakat yazılı olarak ilettiği bilgilerle Claudius Ptolemy'nin çalışmalarında faydalandığı fakat yine Ptolemy tarafından da çizilmiş bir harita ortada olmadığı halde onun da yazılı olarak ilettiği bilgilerden dolayı Orta Çağ'da ve günümüzde bu kişilerin yazılarına atfen haritalar yapılmaktadır. Fakat günümüzden kabaca 1800 ila 1900 yıl önce bütün bu kişiler tarafından yazılmış metinlerin günümüz modern dillerine doğru biçimde ve içeriğe ekleme yapmadan 1/1 doğru çevirilerinin yapıldığını net biçimde ileri sürmek bile aslında tam da bu konu detayında dil bilimcilerin tartışması gereken esas konulardandır. Kaldı ki bu yazıların 1400 veya 1500'lü yıllarda sözde okunmasıyla yapılan haritalarla bu kişilerin haritalık bilgilerinin tutarlılığından bahsetmek ve bunların adını haritalara kaynak olarak anmak bir tür anlaşılabilir durumdur denilebilir. Ptolemaios'un Marinus hakkında onun bir tüccar olduğuna yazdığından bahseden yazılar da mevcuttur. Fakat Mariusun hayatı hakkında da neredeyse hiçbir şey bilinmiyor. Yani Marinus'un coğrafi incelemesi denilen yazmalar dahi kaybolmuştur ve onun varlığı hakkında tek bilgi yalnızca Ptolemy'nin doğru çevirisi yapıldığı varsayılan sözlerinden dolayı düşünülmektedir. Bir gün muhtemelen Eski Yunanca, Arapça ve Latince gibi dillerin eski yazılarını doğruca ve dürüstçe okumayı iyi bilen birisi var olursa bu kişiler hakkında yapılan Yunan güzellemelerinin de tamamına yakınının balon bilgileri olduğu büyük olasılıkla anlaşılacaktır.

Bu konularda okunabilecek bazı kaynaklar şunlardır:

"Maps That Changed Our World" World Maps at the Library of Congress <

<https://www.loc.gov/ghe/cascade/index.html?appid=ddf9824ff56b4fb6a0f3e11515716738&bookmark=150%20AD> >

Wikipedia < https://en.wikipedia.org/wiki/Marinus_of_Tyre > & < <https://tr.wikipedia.org/wiki/Batlamyus> > &

Cartography Unchained < <https://www.cartographyunchained.com/mt2/> >

Britannica < <https://www.britannica.com/biography/Ptolemy/Geographer> >

Wikimedia Commons <

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_after_Ptolemy%27s_Geographia_%28Burney_MS_111,_f.21r%29.jpeg >

¹⁷Map after Ptolemy's Geographia (Burney MS 111, f.68r) / Kapadokya'yı da tasvir eden, Ptolemy'nin Coğrafyası'nın Yunanca el yazması baskısında (1420 yılı) "Birinci Asya Haritasının doğu kısmı" adıyla > Bakınız; British Library'nin dijital koleksiyonları (tam katalog kaydı Britanya Kütüphanesi web sitesinde mevcuttur <

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_after_Ptolemy%27s_Geographia_\(Burney_MS_111,_f.68r\).jpeg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_after_Ptolemy%27s_Geographia_(Burney_MS_111,_f.68r).jpeg) >

Örneğin, Adana adı veya Kayseri ya da Ereğli adı ve diğer pek çok yer adları mesnetsiz ve kanıtsız biçimde ve uzun zaman önce başka dillere bağlanmıştır. Akademik sahada yapılan bilim dışı yazıt okuma işinin nasıl yapıldığına çok sayıda örneklemelemlerle "Luvi ve Hitit Yazıtlarının Nasıl Hint Avrupalı Yapılmaya Başlandığı Hakkında – 'Hint Avrupalı Sahtekarlığa Giriş ve PIE Gerçeğı' " adlı makalemde¹⁸ değinmişim.

İşte Kapadokya adının kökeni ve tarihi adına bütün bu yazılanlar aklımıza Will Durant tarafından söylendiğinden bahsedilen şu sözleri hatırlatıyor;

"Tarihin çoğı tahmin, geri kalanı da peşin hükümdür."

"Antik bir isim olarak Cappadocia (Kapadokya) adının kökeninin tayin edilmesi" hakkında yazılmış bilimsel bir çalışmaya dayalı "On the origin of an ancient designation of Cappadocia" başlıklı makalede Profesör Federico Giusfredi, Dr. Valerio Pisaniello ve Dr. Alfredo Rizza bu toponim sözcüğün kökeni hakkında Asurca, Akatca, Hurrice ve Luvice ihtimallerinden bahsederken şu açıklamaları yapmışlardır:

*Tabal toponimi, Demir Çağı Asurluları tarafından, Demir Çağı'nın ilk yüzyıllarında Kapadokya'yı işgal eden bir grup Luvi krallığına ve beyliğine atıfta bulunmak için kullanıldı. İsmi kendisi Luviler tarafından kullanılmamıştır ve daha sonraki geleneklerde de devam edip etmediğı tartışılmaktadır (İncil'deki gelenek gibi, bkz. D'Alfonso 2012; Simon 2014). Dolayısıyla Asurluların (ve muhtemelen Kenanlıların) bakış açısını yansıtan özel bir isim gibi görünüyor. Yine de Asur etimolojisi yakın zamanda D'Alfonso (2012) tarafından eleştirildi ve D'Alfonso (2012) bir Luvi ve bir Hurri analizi de dahil olmak üzere birkaç alternatif analiz önerdi. Ancak kuşkusuz, tüm bu hipotezler biçimsel ve tarihsel çözülmemiş sorunlar ortaya koyuyor. Bu yazıda (1) Hurri ve Luvi türevinin su tutmamasının nedenlerini inceleyeceğiz; (2) Sami kökü *'BL'nin Akkadca tābalu ve nābalu'da görüldüğü şekliyle gerçek anlambilimini incelemek; (3) Mezopotamya ve Suriye-Anadolu kültürlerinin dilsel profiline ve tarihine dayalı alternatif bir analiz önermektedir. Bu makale, Avrupa Birliği'nin Horizon 2020 araştırma ve yenilik programı (hibe sözleşmesi no. 757299) kapsamında Avrupa Araştırma Konseyi'nden (ERC) fon alan ERC projesi PALaC'ın bir parçasıdır.*

Orjinal makalede bu giriş bölümü İngilizce olarak şöyledir;

*{The toponym Tabal was used by the Iron Age Assyrians to refer to a group of Luwian kingdoms and principalities that occupied Cappadocia during the first centuries of the Iron age. The name itself was not used by the Luwians and it is debated whether or not it was continued in later traditions (such as the Biblical one, cf. D'Alfonso 2012; Simon 2014). It thus seems to be a specific exonym reflecting an Assyrian (and possibly Canaanite) point of view. Nevertheless, an Assyrian etymology has been recently criticized by D'Alfonso (2012), who proposed a few alternative analyses, including a Luwian and a Hurrian one. Admittedly, however, all of these hypotheses present formal and historical unsolved problems. In this paper we will (1) review the reasons why a Hurrian and a Luwian derivation do not hold water; (2) examine the real semantics of the Semitic root *'BL as it appears in Akkadian tābalu and nābalu;*

¹⁸ Bakınız A. Ardiç, "Luvi ve Hitit Yazıtlarının Nasıl Hint Avrupalı Yapılmaya Başlandığı Hakkında – 'Hint Avrupalı Sahtekarlığa Giriş ve PIE Gerçeğı' " < https://www.turkicresearch.com/files/articles/b4517ae7-0404-4734-a546-1b619e31131a_Luvi%20ve%20Hitit%20Yaz%C4%B1tlar%C4%B1%20C3%9Czerinde%20Hint%20Avrupac%C4%B1%20Sahtekar%C4%B1%20Giri%C5%9F%201.pdf >

(3) propose an alternative analysis based on the linguistic profile and history of the cultures of Mesopotamia and Syro-Anatolia. This paper is part of the ERC project PALaC, that has received funding from the European Research Council (ERC) under the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme (grant agreement no. 757299).¹⁹

Demek ki bazı bilim insanları Kapadokya adının kökeninin Demir Çağına kadar gidebileceğini düşünmüşler. Sistematik biçimde demir üretimi ve demir aletler kullanımı Anadolu'da yaklaşık olarak Doğumdan Önce (MÖ) 2. bin civarında başlamış olduğuna göre o dönemin dillerinde bu sözcüğün köklerini arama işinin bazı bilim insanları tarafından gerçekleştirildiğini anlıyoruz. Durum gerçekten böyle ise bu bilgi, burada makalemizde gösterdiğimiz bu Türkçe (Kapadokya) yer adının en eski biçiminin veya kökteşi sözcüğün günümüzden yaklaşık olarak 4 bin yıl önceye uzanabileceğinden bahisle araştırmalarda bu döneme yer verildiği anlamına gelmektedir.

Kapadokya bölgesinde Yunanlı tarihi hakkında açıklamalar yapan "Cappadocian Greeks" başlıklı Wikipedia sayfasında kaynaklar gösterilerek Persler tarafından bu adın **Katpatuka** biçiminde bilindiğini fakat Yunanlıların ağızında sözcüğün **Cappadocia** biçimine dönüştüğünü, ancak sözcüğün etimolojisinin bilinmiyor olduğunu, fakat bazı insanların bunun "güzel atlar ülkesi" anlamına geldiğini (*bir fikir veya görüş olarak*) ileri sürdüğünü öne sürüyor. Orijinal metinde İngilizce olarak bu ifadeler şöyledir²⁰;

*Bevan, Edwyn Robert (1966). The house of Seleucus, Volume 1. Barnes & Noble. p. 76. OCLC 313659202. The eastern and northern part of the country beyond the Taurus was known to the Persians as Katpatuka, a name which the Greeks transformed into Cappadocia (Kappadokia). The area known as Cappadocia today was known to the Ancient Persians as Katpatuka, a name which the Greeks altered into Καππαδοκία (Cappadocia). **The word is essentially of unknown etymology**, but some have argued that it means "the land of beautiful horses".*

Sonuca gelirsek;

Kapadokya adının etimolojisi Batı dil bilimi tarafından bilinmemektedir çünkü sözcüğün kökü Batılı dillerde veya herhangi bir Hint Avrupa dilinde görülmemiştir. Zaten bunun tersini söyleyenin bu kanıtları ortaya koyması gerekmektedir. Ortada kişisel görüşlere dayalı olarak kökenin Pers dilinde "güzel atlar ülkesi" anlamına geliyor olabileceği açıklaması net kanıtlardan yoksun bir iddia olarak bulunmaktadır. Pers dilinde Doğumdan Önce (M.Ö.) 6. yüzyılda yazılmış bir metinde bu sözcüğün geçiyor olması durumu olsa bile bu bulgu bu sözcüğün kökeninin Pers dilinde olduğunu göstermez. Fakat Persler bölgeye geldiklerinde orada mevcut olan adı kullanmaya devam etmiş olabilirler. Ayrıca, Pers dilinde kökü olan ve güzel atlar ülkesi anlamında bir KATPATUKA sözcüğü yoktur. Bu dilde **Hvaspadakhim** sözcüğü vardır ve bu sözcük de güzel atlar ülkesi manasına geliyor denilse de **Hvaspadakhim** sözcüğü ile **Kapadokya** sözcüğü arasında ses değeri bakımından bir (fonetik) yakınlık yoktur. Yani Persçe de aynı anlamda **katpatuka** biçiminde bir sözcük olduğu sadece bir sözlü iddiadan ibarettir. Bu sözcüğün geçmişte bulunduğu dair hiçbir kanıt da mevcut değildir.

¹⁹ Bakınız: Bilimsel Makale Adı "On the origin of an ancient designation of Cappadocia: Assyrian (?) Tabal and allegedly related forms" Yazarlar: Federico Giusfredi, Valerio Pisaniello ve Alfredo Rizza. Professor Federico Giusfredi, Dr Valerio Pisaniello and Dr Alfredo Rizza (all from the Università di Verona) Università di Verona, Dipartimento Culture e Civiltà, Storia del Vicino Oriente Antico, viale dell'Università 4, I-37129 Verona, Italy < https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/asiaminor/the_cappadocia_conference_-_abstracts_booklet.pdf >

²⁰ Bakınız: Cappadocian Greeks (Kapadokyalı Yunanlılar) başlığı altında Wikipedia sayfasındaki açıklamalar. < https://en.wikipedia.org/wiki/Cappadocian_Greeks >

Kapadokya bölgesinin atlarının ayrı bir cinsi yoktur ve-veya onların meşhur olduğu hakkında (bu tip tutarsız ve kanıtsız iddialar dışında) toplum hafızasında bir yaygın tanışlık ve kayıt da yoktur. Fakat bu durumun tam tersine bölge tarih boyu peri bacalarıyla meşhurdur veya peri bacası yapılarıyla meşhur olmuş olmalıdır. Çünkü bölgenin en belirgin özelliği bu doğal yapılardır. Bölgede bu yapıların sıklığı ve sayısı o kadar çoktur ki bölgeye herhangi bir dilde bir ad verilecekse bu o alanın en belirgin özelliği üzerinden verilmiş olmalıdır. Burada okuduğumuz biçimiyle bu yer adı tam da bir peri bacası görünümünü tanımlayan en kısa yazılabilecek biçimde oluşturulmuştur.

Türkçe **KAPA + TOKKA-YA/TAKKA-YA** biçiminde sözcükler alan dilde bileşik sözcük biçimine gelmiştir ve bu sözcüğün ekine Türkçe ülke ismi yapan **-ye/-ya** eki de eklenerek **'başlıklı/kalpaklı kaba yükselti ülkesi'** anlamındaki bu yer adı üretilmiştir. Daha sonra bu sözcüğün değişmiş fonetik biçimi olan Kapadokya sözcüğü Türk dilinde kullanılır olmuştur. Sözcüğün zaman içerisindeki fonetik evriminin onu alıntılıyan azınlık dillerinden birisinde mi yoksa Türk dili ağızlarında mı gerçekleştiği ayrıca tartışılabilir. Aynı şekilde bu sözcüğün tarihin hangi döneminde doğduğu ve hangi dönemde bu günkü biçimini aldığı da üzerinde düşünülmesi gereken bir ayrıntıdır.

Matematsel olasılıklar hesabı diye bir gerçek olgu varsa, dünyadaki çok sayıda dilin milyonlarca sözcüğünün fonetik ve anlam değerleri dikkate alındığında bir peribacaları memleketinin (*Türkçe fonetik değer örtüşmesi ve anlam örtüşmesiyle birlikte*) tesadüfen **'başlıklı/kalpaklı kaba yükselti ülkesi'** anlamında Türkçeye denk geldiğini söyleyecek dil bilimciye ben doğrudan bilinçsiz veya sersem diyebilirim. Matematik aynı zamanda dil biliminin de temelindedir fakat maalesef bunu sadece gerçek dil bilimciler görebilmektedir.

Sözcüğün her iki bileşeni ve eki Türkçeye hem anlamca hem fonetik olarak örtüştü.

Kapadokya = KAPA+TOKKA-YA

Bu bileşik sözcük iki kelime ve bir sözcük ekiyle doğrudan Türkçedir. Üstelik bugüne kadar yazılanlara dayanarak bu sözcüğün Milattan Önce altıncı yüzyılda kullanılıyor olması dolayısıyla Türk dilli halkların bu dönemlerde bahsi geçen coğrafyada bulunmuş olmaları ve hatta konuşulan dil açısından nüfus yoğunluğu noktasında da çoğunlukta olduklarını düşünmek daha mantıklı bir bilimsel yaklaşım olacaktır. Yani, yazıldığı gibi köken Persçe değil ve anlamı da güzel atlar ülkesi de değil aslında. Başka bir deyişle bu yer adının anlamca atla hiçbir bağlantısı yoktur. Zaten Eski Persçede Yunancada ve başka bir PIE hayali kökten sözcükleri-toplama dilde **KAPA + TOKKA-YA/TAKKA-YA** sözcükleri görülmedi. Kayıt ve kanıt o dillerde bu yüzden yok.

Batılı anlayışla yürütülen dil bilimi çalışmaları yüzbinlerce sözcük için uyduruk ve masal kökler üretmişlerdir. Bunlar dil bilimi çalışmalarından mantıksal çıkarımları kısmen matematik olasılıkları tamamen dışlamış biçimde iş üretmeye devam etmektedirler. Buna karşın Batı dil bilimi özellikle etimoloji sözlüklerindeki açıklamaların ne derece tutarlı olup olmadığını tartışmaya devam etmektedir ve bu aslında olumlu bir durumdur. Türk dili alanında çalışan Türk dili bilimi çalışmaları yapan yerli dil bilimcilerimiz arasında çoğunlukla bu tip bir tartışma ve eleştiri neredeyse hiç görülmez. Türkçeyi inceleyen dil bilimciler de Batılı meslektaşlarının neredeyse yazdığı her etimoloji detayındaki açıklamaları sorgusuz sualsiz kabul etmektedirler.

Bir "Proto Indo European" kök dil yaratmak zaten aslında "biz dil kökümüzü bilmiyoruz ama bunu (*PIE kavramını*) uydurduk" anlamına gelmektedir, fakat bunu açıkça söyleyemezler. Bu kavram Hint Avrupa dillerinin geçmişinde görülen boşluğu doldurmadan bu dillerin sözcük tarihine inilemeyeceği düşüncesiyle yapay ve amaçlı biçimde yaratılmıştır. Bu amaçlardan birisi dilsel boşluğu doldurmak ise diğeri muhtemelen siyasi maksatlardır.

Özellikle son kırk yılda pek çok farklı (tarih, arkeoloji, dil, genetik vb. alanlardaki) araştırmalardan elde edilmiş olan yeni bilimsel kanıtlar, Türk dilli insanların Anadolu'ya 1071 de gelmediğini, fakat toplu halde Orta Asya genelinden Anadolu'ya yapılan son Türk-dilli topluluk göçlerinin bu tarihlerde olduğunu ve aynı anda bölgenin en eski ve/veya yerli halkı olduğumuzu da göstermektedir diyebiliriz.

Sırf Kapadokya adının Türk diliyle örtüşmüş olması dahi Türk dilli insanların yaklaşık 2620 yıl önce *(ya da bazı araştırmacıların bahsettiği gibi bu sözcüğün kökleri Pers dilindeki yazılarda geçtiğinden başka daha eski ses biçimiyle Anadol'unun demir çağı dillerine gidecekse, yani kabaca 4 bin yıl önce)*

Türklerin Anadolu'da coğrafyayı adlandırmış olmasından dolayı Türkçe konuşan insanların Anadolu'da 1071 yılından çok daha önce yaşıyor olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu durumda bu araştırmamızın en önemli sonuçlarından birisi de, aslında kökeni Yunanca, Farsça ve başka dillerde olduğu söylenen çok sayıda başka-başka sözcükler ve yer adları için de ileri sürülmüş olan dilsel kökenlerin aynı şekilde Türkçe ile örtüşüp örtüşmediklerinin detaylı biçimde sorgulanması gerektiğini ortaya çıkartmış olmasıdır.

Ahmet Ardıç

Ağustos 2023

Not: Bu makaleye son eklemeler Aralık 2023 tarihinde yapılmıştır.